

Ionel Necula

LEGIONARISMUL LUI CIORAN

Despre legăturile lui Cioran cu mișcarea legionară s-a vorbit mult, în multe feluri și pe mai multe registre. Fervorile sale de tinerețe au fost privite, fie ca niște regretabile accidente juvenile – de care a încercat să se dezică așa cum se disociază femeile ușoare de trecutul lor deocheat, fie ca o povară a conștiinței de care a încercat să se elibereze prin uitare, prin refularea ei în structurile umbroase ale inconștientului. Marta Petreu și Alexandra Laignel – Lavastine deschid seriile celor două linii de abordare.

Mai sunt, desigur, și alte linii de încadrare a legionarismului lui Cioran. Oricum, ar fi stupid și provocator să ignorăm încurcăturile scepticului cu mișcarea politică cea mai bine creditată de Cioran și de generația lui. N-are sens, de vreme ce și-a recunoscut-o ca pe o regretabilă eroare de care se va desolidariza apoi public și cu toată recuzita de regrete cu rol izbăvitor în propriii ochi și ai opiniei publice.

Că și-a regretat această rătăcire de tinerețe, e sigur. Și în scrisori și în notațiile sale de jurnal a revenit adesea asupra acestei perioade regretabile din viața sa, când s-a lăsat dus de val și a creditat ideologia Căpitanului. Era sincer? E singura problemă serioasă, ce se pune în cazul său și mulți i-au pus la îndoială sinceritatea remușcării.

Cum nu există un șubler special care să măsoare sinceritatea unei declarații date pe cont propriu ar trebui, cred, să privim problema cu mai multă detașare. Am mai spus și cu alt prilej, ascensiunea fenomenului legionar, masiva aderență a tineretului la ideologia și programul lui se explică printr-o concurență de cauze, din care niciuna nu trebuie subestimată sau prohibită. Mișcarea legionară de la noi trebuie proiectată pe ecranul panoramic al eflorescenței naționalismelor în Europa și a bolșevismului în Rusia. După neputințele arătate de regimurile burghez-capitaliste, națiunile se interesau tot mai mult de propria lor specificitate și căutau să-și asume vaduri de afirmare, de drenare în universal și de glisare pe firul propriului lor destin. În felul său, Pamfil Șeicaru avea dreptate să considere că „mișcarea legionară a reprezentat o atitudine critică față de dezmățul regimului partidelor care subordonau interesul național interesului de partid, adică destrămau energia creatoare a națiunii” (Pamfil Șeicaru, *Cazul Noica* în vol. *Scrieri*, vol. I, Editura Victor Frunză, București, 2001, p. 136)

Lumea era în prefacere și într-o mistică a schimbării, iar fenomenul se căraușea imitativ în multe din națiunile lumii. Peste o parte a globului pluteau nori grei de plumb, dar puțini anticipau toate consecințele. Prototipul era dat de națiunea germană, dar nici Italia, Ungaria, Franța, Letonia nu ieșeau din cadrele acestei stări de spirit generale.

Destinul a hotărât ca tânărul rășinărean să beneficieze de o bursă de studii Humboldt în Germania exact în perioada acestor învăpăieri, când se prefigurau primeniri radicale în evoluția spiritului german. Scrisorile expediate pe adresa publicației *Vremea* relateau despre noile realități germane, dar trădau și câte ceva din starea de spirit încercată de tânărul corespondent. Peste toate dezamăgirile din țară se așeza un entuziasm exploziv și năvalnic, extras mai mult din observarea realității vitrinieră decât a convulsiilor din adânc.

România – o navă care plutește în derivă

De multă vreme, de la Marea Unire, devenise evident că România este administrată defectuos și că nu și-a găsit un ritm de evoluție pe măsura așteptărilor. În mare parte, partidele politice de la noi aveau mai mult înfățișarea unor cluburi închise în care se intra greu, iar abilitarea tinerilor pentru demnități publice venea după ani buni de ucenicie politică. Mai ales față de tineretul intelectual, față de junii trecuți prin universitate și prin toate frisoanele dorinței de afirmare se arăta o anumită rezervă căci puteau să complice competiția internă de partid. Cu cât erau mai valoroși, mai dispuși să se înroleze în exercițiul puterii, cu atât deveneau mai susceptibili. Nici liberalii, nici țărăniștii nu se arătau prea dispuși să încurajeze procesul de întinerire a partidelor. Amândouă partidele istorice erau marcate de o anumită gerontocrație uitată în topuri și în funcții publice – insensibilă la asaltul tinerilor care încercau să se facă utili și se indignau de toate blufurile politicianilor decrepiți. Erau nerăbdători să intre-n vâltoare și să-și dovedească priceperea. Mobilitatea lor excesivă îi ținea departe de structurile politice statornicite și le îngreuna „atașarea durabilă de un conținut sau de o formă, eliminând în scurt timp o concepție pentru a o înlocui cu alta de durată tot atât de efemeră” (*Încotro merg tinerii* în culegerea *Singurătate și destin*, p. 130). Poate și din cauza acestei mobilități excesive, politica trecea în ochii multora ca o mizerie cu blazon – singura care putea garanta anumite perspective.

Era vremea exaltărilor politice și mulți din generația lui Cioran încercau să se rostuiască în cadrele doctrinelor politice existente la acea vreme. Reticența partidelor istorice în lărgirea competiției politice din interior cu noile detașamente de intelectuali temerari și zgomotoși, nerăbdători să-și pună priceperea și ardoarea în slujba interesului național, i-a basculat în brațele formațiunii legionare care avea ușile larg deschise. Înfăptuiserăm întregirea teritorială, dar unitatea deplină, comunitatea de simțire, speranța și idealurile statornicite în cristelnița acelor aspirații și rodire se împlineau greu, diletant, elit-

ist, fără o cuprindere masivă a etniei românești. Degeaba titra Eminescu că o cale regală a evoluției românești nu poate fi concepută decât în condiții de creație culturală prestigioasă și că la rădăcină și-n adâncul firii noastre rodea același virus al complexului de inferioritate care ne ținea în defensivă, în resemnare, în scepticism. Cine să-și optimizeze șansele de evoluție? Clasa politică de la noi își arătase de multă vreme obediența și neputința, iar cei tineri erau ținuți în anticameră, într-o așteptare prelungită și nerodnică. Societatea românească era scindată în falii ideocompozabile.

Singura mișcare politică ce ținea ușile larg deschise tinerilor era cea legionară, care nu punea problema convingerilor pentru că avea propriul său cod de formare și de fanatizare a noilor veniți. În timp ce alte partide se țineau într-o rezervă suspectă față de dorința de înrolare politică a tinerilor, mișcarea legionară îi îmbia prin fluturarea unor idealuri și promisiuni optimale.

Nu era numai propagandă; legionarismul era în ascensiune, iar Căpitanul Corneliu Zelea Codreanu impunea noilor intrați un jurământ prin care se obligau să servească necondiționat „cauza neamului românesc și a crucii”. În stafful Căpitanului figurau nume cu autoritate în intelighenția românească, precum și toată pleiada ce se întemeiasă în jurul *Criterionului*. Eminențele cenușii erau Nichifor Crainic și, ulterior, Nae Ionescu, dar și tinerii Mihai Polihroniade, Mircea Eliade, frații Acterian, Marieta Sadova, Petre Țuțea, Dan Botta, Vintilă Horia, Radu Gyr, P. P. Panaitescu, C. Noica, Traian Herseni și încă multe alte nume de valoare din epocă. Mulți dintre ei veneau direct din seminariile lui Nae Ionescu, unde se cultiva iraționalismul, mistica naționalist – creștină și, bineînțeles, antidemocratismul. Se supralicita profetismul românesc, ideea de destin și de curățire a ființei românești de *parazitismul* interior, de defectele originare și genetice și se proiecta profilul unui om nou, care aglutina învățăturile ortodoxiei creștine cu cerințele afirmării etniei românești. Cum ar fi putut un program așa de ambițios să nu atragă juna intelectualitate românească, dornică să-și arate zelul și priceperea în administrarea problemelor țării?

Calea germană a căderii lui Cioran în legionarism

Tânărul rășinărean s-a lăsat și el ademenit de această mișcare nevrotică și zgomotoasă cu care împărțăsea destule puncte comune. Cochetă și el, ca mulți alții din generația lui, cu iraționalismul, cu antidemocratismul, dar le agreea mai mult ca idei filosofice decât ca principii ale ideologilor de partid. Nu era o problemă să treacă din registrul filosofic în cel politic, dar aspectul în sine pare important și pentru că ne indică traseul evoluției lui Cioran.

În timp ce mulți au plonjat în fenomenologiile instituționale și-n politicile dictatoriale direct din platforma unor interese mascate, Cioran chiar era pregătit teoretic să primească botezul „*sfinței tinerețe legionare*”. Nu cred c-a făcut-o în 1933, cum consideră Marta Petreu, ci un an mai târziu, sub influența freneziei germane la care asistă din condiția de student etranger, beneficiar al unei burse

de studii Humboldt. Multă vreme, până la contactul cu realitatea germană, echivala politicul cu o mare nesăbuiță și cu un monstru devorator de destine culturale. „Oamenii politici, spunea într-un articol din ianuarie 1933, sunt niște nulități, niște inconștienți, lipsiți complet de un spirit problematic, incapabili să depășească ideea vulgară de eficiență. Ideea de politic este strâns legată de cea de afectivitate. Realizarea exterioară și vizibilă, faptul imediat, plat și insignifiant sunt singurele care contează; restul aparține sferei inutilului. Politicul aparține domeniului exteriorității. Din acest motiv, valorile politice sunt la periferia valorilor spirituale, iar a vorbi de primatul politicului echivalează cu un elogiu al plitudinii, nulității și exteriorității” (*Între spiritual și politic*, în vol. *Singurătate și destin*, p. 153) În 1933 așeza politica și cultura într-un raport de eliminare și regreta după orice tânăr care a ales să se implice în politică. „*Te compățimesc, îi scria lui Bucur Tincu în iulie 1934, că ai luat contact direct cu politica atât de repede, cu această imensă porcărie pe care o cunosc numai ca spectator. Sunt un om atât de orgolios și cu simțul eternității atât de dezvoltat încât mi-ar fi absolut imposibil să fac politică. Nu este numai democrația proastă, ci toate sistemele politice și sociale sunt egal de proaste*” (*12 scrisori de pe culmile disperării*, p. 62).

Când Cioran scria toate acestea lui Bucur Tincu era vară și scepticul se afla la Sibiu. Câteva luni mai târziu, la sfârșitul lunii octombrie 1934, a plecat, împreună cu sociologul Anton Golopenția, la Berlin. Evenimentul a fost în prealabil sărbătorit la restaurantul Enescu, unde Petru Comarnescu a organizat o mică festivitate de despărțire. În jurnalul său (al lui Petru Comarnescu) găsim și notația în care se fixează momentul respectiv: „*Anton (Golopenția, ad. n.) trebuie să plece mâine, după ce, săracul, a lucrat ca un nebun la un proiect gen Spiru Haret, pentru Gusti. Mă simt din ce în ce mai legat de el, precum și recunoscător. Cine știe ce va deveni la Berlin. Cred mult în el. Luni seara, 23 octombrie, i-am dat la Enescu o masă la care am mai invitat și pe celălalt sărbătorit și gata de plecare pentru studii tot la Berlin, Emil Cioran, precum și pe Vulcănescu, Coste, Picki, Octavian Neamțu, Dinu Noica, Alfons Adania, Petre Boldur, noii mei colaboratori de la *Rampa*, la care s-a mai adăugat neinvitat sumbrul și înclaudatul Constantin Fântâneru, pentru ca, la gară, să ne întâlnim și cu Arșavir Acterian și Blaga*” (Petru Comarnescu, *Pagini de jurnal*, vol. 1, Editura Noul Orfeu, 2003, p. 90 - 91).

De la Berlin, tânărul student rășinărean trimite corespondențe entuziaste despre realitățile germane la care privea cu învăpăierile omului consternat de blufurile evoluției românești și-ncerca să izvodească alte căi de drenaj pentru spiritul românesc. Articolele sale publicate în *Vremea* fraților Donescu, dar și corespondența sa particulară cu congenerii din țară trădau o anumită exaltare față de politica impusă poporului german de caporalul-cancelar. În acești ani Cioran a trăit **apogeul negativ** al vieții sale, cum se va exprima într-o notație târzie consemnată în *Caiete* (vol. II, p. 149-150). „*Adevărul este, îi scria lui Petru Comarnescu la 27 decembrie 1933, că sunt anumite realități aici care-mi plac și sunt convins că*

lichelismul autohton ar putea fi înăbușit, dacă nu distrus printr-un regim de dictatură” (**Manuscriptum** nr. 1-2/1998, p. 232) Ceva asemănător îi scria și lui N. Tatu la 1 decembrie 1933: „Din parte-mi numai un regim de dictatură mă mai poate încălzi. Oamenii nu merită libertatea. Și mă gândesc cu melancolie că oameni ca tine și ca alții se cheltuiesc inutil în apologia unei democrații care în România nu văd la ce ar mai putea duce” (**Scrisori către cei de-acasă**, Editura Humanitas, București, 1996, p. 313).

Putem conchide că prin sistemul său de convingeri era dispus să împărtășească modelul de guvernare autoritar, că avea o anumită compatibilitate cu mișcarea lui C. Z. Codreanu, dar nu devenise automat și discipolul Căpitanului.

Să nu pierdem din vedere că anul 1933 a fost unul dintre cei mai prolifici din activitatea publicistică a lui Cioran. Până la 23 octombrie (data plecării la studii în Germania), scrisese cel puțin câte două articole pe lună, publicate cel mai adesea în **Vremea**, dar și în **Calendarul, Rampa, Discobolul**. Era interesat, cu precădere, de problemele trăirii subiective, de „efervescenta lăuntrică” și de energia individuală care țâșnește din magma frământărilor interioare, considerând că obiectivitatea „este numai un rezervor de alimentare personală”. Era temerar. Propune „lichidarea sentimentului francez al existenței”, denunțarea „stilului franțuzesc de viață, a literaturii și filosofiei franceze”, pentru păcatul că „nu dezvăluie nicio cale înspre mister”. Devenise german înainte de a cunoaște direct realitatea germană. Lumea și datul obiectiv nu prezintă importanță decât în măsura în care resoarbe înfiorarea, tumultul și toată fenomenologia subiectivă. În comparație cu bogăția și cu încordarea lăuntrică, exigența clarității – expresie a spiritului formalist și rafinat este un semn de deficiență. După ce atâta vreme lumea s-a complăcut într-un spirit formalist și estetizant și a accentuat asupra imperativului clarității raționale, a sosit timpul să se facă loc „infinității lăuntrice” și adâncimilor din noi, s-a creditat cu mult curaj „afirmarea vulcanică a vieții” și „explozia nestăpânită a elementelor ființei noastre”. „A spune lucrurile pe față este a le priva de mister”, așa cum se și întâmplă într-o cultură democratizată, insensibilă la intensitățile din trăire și la vraștile gândului subiectiv.

Știm că în această perioadă (1933) Cioran frecventa cu asiduitate biblioteca germană din Sibiu, unde întârzia în discuții metafizice prelungite cu Erwin Reisner, un „filosof autentic”, cum va nota mai târziu în **Caietele** sale. Făcea exerciții la sol și se antrena pentru zborul alemanic. Frecventa cercul intelectual *Thesis* din Sibiu, așa cum la București, frecventa gruparea de la **Criterion**, era alături de Noica, Eliade, Dan Bota, frații Acterian, și alți tineri dornici de afirmare și de a-și servi cu pricepere și cu bună credință neamul. Mai ales după criza anilor '30, dreapta românească trecea printr-o frenezie molipsitoare și se bucura de creditul unor importante personalități ale vieții spirituale de la noi. La o privire mai atentă se putea observa că regimurile burghezo – capitaliste de după Marea Unire se dovediseră incapabile să gestioneze profilactic devenirea românească. Imitase cu toptanul

sistematica vieții politice din Apus, dar le adaptase mecanic, defectuos și nevolnic, fără o prealabilă pregătire a „fundamentului dinlăuntru”.

România încă mai cărașea probleme istorice nerezolvate, de care Occidentul se eliberase de multă vreme. Sub aspectul mentalității, românii erau încă tributari recuzitei medievale, cu imaginea despotului luminat în prim – plan și cu imaginea unui popor supus, răbdător, sceptic, împotmolit în propriile sale betesuguri cronice, nepregătit pentru exersarea democratică a puterii. Lungile decenii de vot cenzitar n-au prevenit cetățeanul român pentru optimizarea trecerii la votul universal, direct, egal și secret. Fundamentul dinăuntru avea atâtea slăbiciuni ancestrale, tribale, balcanice că era greu de transferat în cadrul principiilor vieții moderne.

Cioran era tumultuos, năvalnic, radical și, mai ales după apariția **Schimbării la față a României**, își atrăsese multe reacții potrivnice din partea intelectualilor de stânga. Impresia generală era că ponderea celor ce-l dezavuau era superioară celei ce-l împărtășea și-i lua apărarea. Contribuia la această impresie și faptul că intelectuali cu greutate, precum Crainic, bunăoară, se distanțau și ei de ideile lui Cioran.

Drama României, va declara într-o discuție târzie cu Sanda Stolojan, a constat în faptul „că a fost de dreapta la o epocă când ar fi trebuit să fie de stânga, că n-a avut un partid comunist, nici marxști evoluat” (Sanda Stolojan, **Nori peste balcoane**, p. 263). Era adevărat, dar ce se mai putea face când istoria în ansamblul ei se închircea sub povara tiraniilor de dreapta sau de stânga și nu-și găsea cadenta normalității?

Un partid de stânga puternic și deschis tuturor categoriilor sociale ar fi echilibrat într-un fel balanța politică și, în plus, ar fi clarificat și aspectele doctrinare, cele ale luptei politice și ale himerei comuniste înscrise pe drapelul său. De-ar fi fost penetrat de cadre solid instruite și bine așezate în principii morale, ar fi fost mai bine pregătit pentru preluarea puterii, pentru eliminarea arbitrarului în aplicarea reformelor hei-rupiste. Nu mai spun că un partid de stânga puternic ar fi avut cutezanța să renunțe la răgăliile din partid și la toți oportuniștii care au simțit de unde bate vântul și de unde ar putea să capete o sinecură mai bine retribuită. Mulți s-au replit în cadrele lui, nu din convingeri, ci din interese mărunte, oportuniste și numai după ce s-au convins că nu mai este niciun pericol. De-ar fi avut lideri școliți și bine așezați în principiile luptei politice, s-ar fi evitat noianul de anomalii, care au desfigurat omul și principiile vieții slobode, neinfectate de ideologiile de împrumut.

O competiție internă de partid ar fi facilitat o selecție a cadrelor de conducere și o luptă de idei cu poziționări și puncte de vedere chiar în sânul partidului, care ar fi limitat vraștea impusă, mai ales în primii ani de la instalarea la putere. Partidul comunistilor români număra, la luarea puterii, 1152 de membri i-a mărturisit Eugen Cristescu lui Gabriel Bălănescu în vremea când împărțeau amândoi aceeași celulă a Gulagului românesc. Dintre aceștia, a mai spus fostul șef al Serviciului de Siguranță românesc, „jumătate erau agenți ai Sigurantei, adică plătiți de el, Eugen Cristescu” (Dumitru Benea, **Acuzat, martor**,

apărător în procesul vieții mele, Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1995, p. 172).

Cum să acopere toate funcțiile de putere cu 750 de oameni, dintre care mulți analfabeți, care nu știau să semneze, și la fel de mulți străini de etnia românească? Cioran a intuit bine, comunismul românesc a fost cel mai puțin pregătit pentru guvernare dintre toate partidele comuniste din Estul Europei. România nu se putea compara, nici pe departe, cu Germania sau Ungaria care trecuse printr-o efemeră experiență a sovietelor, după principiul leninist al preluării puterii.

Cioran sub asediul reproșurilor de la dreapta la stânga

Se știe că Cioran a cărașit multă vreme, până la moarte, ba chiar și după, dacă avem în vedere cartea dnei Alexandra Laignel Lavastine, *L'oubli du fascisme*, apărută în 2002 la Presses Universitaires de France, deci la șapte ani de la strămutarea scepticului în lumea celor drepti. Iar dacă a refuzat mai multe premii ce i-au fost decernate (Sainte Beuve, Combat, Nimier) – unele însoțite de sume considerabile, faptul se explică și prin aceea că se ferea de prea multă zarvă în jurul numelui său pentru a nu determina contrareacții înverșunate, cu scotociri reptilane prin culele biografiei sale unde, firește, ar fi dat și peste rătăcirile sale politice de tinerețe. Tratatamentul furibund aplicat lui Vintilă Horia în 1960, atunci când a fost să i se confere premiul Goncourt, noianul acuzațiilor îndurate de congenerul său român îl înspăimânta și n-ar fi vrut să îndure un calvar asemănător. N-ar fi rezistat la mizeriile prin care a trecut confratele său.

Prăznicar (Icoană în patru scene)

Asta nu înseamnă c-a scăpat de acuzații – venite mai ales din partea foștilor camarazi rătăciți prin țările Europei. În numărul din noiembrie 1973, sub titlul **Cioran își reneagă trecutul**, revista *Carpații* din Madrid se arată extrem de necruțătoare față de retractările scepticului în privința trecutului său politic. „*Tonul necruțător și fraza tăiată cu barda amintește, într-adevăr, de intransigența spiritului legionar*” (I. Necula, **Căderea după Cioran**, Editura Ideea Europeană, București, 2005, p. 1993).

N-a reușit, nici el, să înșele vigilența legionarilor din Franța, din alte țări europene și chiar de dincolo de ocean. „*Sunt săcâit, îi scria fratelui său la 25 februarie 1969, de dușmani mai vechi care-mi reproșează și acum convingeri din tinerețe. Același lucru mi se întâmplă, din păcate, și dincolo de ocean! Ce tâmpenie! Nu poți să scapi de trecut, mai ales de un anume trecut*” (Cioran, **Scrisori...**, p. 70).

În special, foștii legionari români răspândiți prin Occidentul înfeudat serios ideologiilor de stânga activate de corifei influenți precum Jean Paul Sartre, Simone de Beauvoir sau de popularele publicații finanțate, după toate presupunerile, de la Kremlin, precum **Les Lettres françaises**, Cioran arăta o oarecare idiosincrazie. Ar fi dorit să evite o confruntare directă cu stânga franceză și nu se poate spune că n-a reușit, dar atacurile veneau din partea conaționaliilor săi din exil, a foștilor legionari care-i reproșau mai ales decizia lui de ideile politice din tinerețe.

Pretextul care a declanșat cele mai virulente atacuri din partea emigrației legionare din Occident l-a constituit interviul acordat publicistului François Rony, apărut la München în 1972 în care Cioran se arăta extrem de sever cu Mișcarea Legionară din România. Apărut sub titlul **Cel mai inactiv om din Paris**, interviul conținea și accente deosebit de virulente la adresa legionarismului și a conducătorului acestuia, Corneliu Codreanu. „*Garda de Fier, căreia de altfel nu i-am aparținut, a fost, mărturisese Cioran, un fenomen foarte curios. Conducătorul ei, Codreanu, era, de fapt, slav, mai mult tipul unui hatman ucrainean. Gardienii morții erau în majoritate macedoneni dezrădăcinați; în general, în această mișcare ieșea la suprafață mai ales periferia României. Așa cum se spune despre cancer că nu e o boală, ci un complex de boli, așa și Garda de Fier era un complex de mișcări; mai mult decât atât: o sectă smintită și nu un partid. Se vorbea acolo mai puțin de o rededeșteptare națională și mai mult de măreția morții. Românii sunt în general sceptici, ei așteaptă puțin de la soartă. Garda era în general disprețuită de intelectuali, psihologic însă lucrurile stăteau altfel. Iar intelectualii despre care vorbeam, care se plictiseau și lăncezeau cu diplomele lor la țară, se duceau bineînțeles cu plăcere la ei*” (**Convorbiri cu Cioran**, Editura Humanitas, București, 1993, p. 10 - 11).

O publicație care a luat atitudine față de declarațiile lui Cioran a fost **Stindardul** din München care a publicat în numărul 124, ediția specială din iulie 1973 sub semnătura lui Eugen Lozovan o replică destul de tăioasă la adresa lui Cioran, deși nici publicația, nici semnatarul filipiceii nu erau de factură legionară. Sub titlul **Pe culmile descreeării**, cunoscutul lingvist, istoric literar și poet Eugen Lozovan (ulterior *visiting professor* la Harvard

University, Cambridge și Massachusetts) se arăta destul de interesat față de declarațiile compatriotului său: „Îi urez lui Emil Cioran, care pentru mine a trecut în rândul neoamenilor, să fie citat cu toate onorurile de „Scânteia” și la viitorul congres mondial al iudaismului. De altfel, justiția Kasher e pe drum. Dovadă stau această prezentare a troțkistului Rond (amicul d-lui Lerunca, moștenitorul filosemitului Lovinescu) și lansarea pe piața USA sub semnătura garantă a unei Susann Sontag. Și la urma urmei pentru ce, pentru a încununa o convertire zgomoasă, nu văd de ce Emil Cioran nu s-ar tăia împrejur într-o sinagogă din Paris. Bucățița aceea definitorie se plătește cu aur. În plus, cum e obsedat de accidente... medicale s-ar pune la adăpost igienic de astfel de necazuri, pe care marele stilist le socotește literare, demne de metafore și de numele său” (a se consulta articolul **Adversarii lui Iisus** de Mihail Pelin din **Adevărul literar și artistic** din 6 august 2000).

Eugen Lozovan terminase Facultatea de Filologie din cadrul Universității bucureștene și, o vreme, a fost activist UTM. În 1950 a ajuns la Viena ca interpret al unei delegații studentești, prilej cu care a cerut azil politic. Trecea drept un polemist intransigent și fără menajamente. L-a combătut pe I. L. Caragiale și a polemizat cu mulți cărturari români din țară, precum Sadoveanu (**Neleguirile Sadoveanului**) sau din exil, precum Vintilă Horia, Pavel Miron, Mircea Eliade sau Eugen Ionescu și a pus sub semnul îndoielii disidența lui Paul Goma. A murit la Copenhaga în decembrie 1997.

O reacție și mai drastică la adresa lui Cioran va arăta revista **Carpații** din Madrid care, în numărul din noiembrie 1973, va interveni în dezbateri cu un titlu claxonant **Cioran își reneagă trecutul**. „A-și renega însă acest trecut, se spune în articol, numai din teamă, interes sau bucuria de a se vedea într-o ipostază unică, e tot ce poate fi mai laș, infam și de disprețuit. E gestul omului mic la suflet, oricât de mare ar fi în inteligentă sau talent; e gestul omului disperat, prins în fiarele neputinței de depășire”.

Apoi, articolul (semnat **Carpații**) nu se mulțumește cu o simplă mustrare, ci trece la amenințări fățișe: „Nu-i în caracterul legionar să izbim în cel ce-și întoarnă sufletul de la preceptele noastre. Fiecare e liber să se călăuzească cum vrea în viață. Noi știm să iertăm și să uităm. Dar nu putem nici tolera ca această înțelegere să fie considerată o slăbiciune și să devină un mijloc ușor de batjocură la adresa Mișcării Legionare. Cazul scriitorului Emil Cioran ne permite să atragem atenția tuturor celor ce s-ar lăsa tentați să procedeze cu aceeași dezinvoltură și demență, că mișcarea legionară e capabilă, când trebuie, să nu uite și să nu ierte. Iar pentru ca domnul Emil Cioran să nu creadă că memoria foștilor camarazi a suferit aceeași scleroză ca a domniei sale, îi vom reaminti numai câteva aspecte concrete din trecutul Garnizoanei din Paris, în timpul războiului, când domnia-sa era unul din elementele de valoare și de viitor ale naționalismului românesc” (Ibidem, p. 7).

În continuarea articolului, autorul detaliază fapte și întâmplări din viața coloniei legionare din Paris, punctând trei aspecte (numerotate) pe care le redăm și noi, pentru că nu se mai găsesc nicăieri în altă parte:

1. În cadrul Garnizoanei din Paris, care reunea „vreo 50 de legionari, studenți și muncitori, Cioran devenise un fel de guru respectat pe care puțini aveau curajul să-l înfrunte pe probleme legionare. E adevărat că au trecut de atunci 30 de ani”.

2. Îi mai amintește scepticului de momentul când vestea căderii Regelui Carol al doilea i-a găsit pe toți în cantina bisericii (e vorba de Biserica Romano – Catholică de pe strada Jean de Beauvoir din Paris). „S-a produs un entuziasm de nedescris! Urale, cântece, discursuri improvizate. Mișcarea Legionară intra într-o nouă fază pe care nimeni n-o putea bănuși atât de scurtă. În mijlocul acestei adunări supraexcitate, cineva a strigat să se smulgă tabloul cu chipul Regelui Carol II din salonul unde erau alinate mesele cantinei. Odată smuls din cui, ACEL Emil Cioran l-a dus afară și i-a dat foc el însuși, vociferând împotriva înjdovitului rege, călăul Gărzii de Fier, asasinul Căpitanului etc. Irascibilul filosof găsisse un mijloc să-și verse focul lăuntric și să-și mărturisească vile sentimente ce nutrea față de Mișcarea Legionară triumfătoare. Cât de sincer o fi fost în acea clipă?... E adevărat însă că au trecut de atunci 30 de ani!...” (Ibidem, p. 7).

Scena, așa cum o relatează revista müncheneză este, într-adevăr, mișcătoare și oferă o imagine mai puțin cunoscută despre tânărul Cioran (avea la vremea aceea 29 de ani), dar verosimilă. Cioran se înflăcăra repede și nu-și reprima totdeauna pornirile ființiale. Nu degeaba trecea drept un trăirist și un discipol al profesorului său Nae Ionescu.

Cea de-a treia întâmplare, tot necunoscută din alte surse, se referă la cartea despre Garda de Fier scrisă în franceză de Paul Guiraud, **Codreanu et la Garde de Fer**, a cărei prefață a fost scrisă de Cioran – „una dintre cele mai dense și mai nezdruccinate apologii a luptei și sacrificiilor legionare. E drept că n-a semnat-o, dar a făcut-o în numele Grupului Legionar din Paris”. (Ibidem, p. 7).

E sigur că Emil Cioran a fost extrem de afectat de toate aceste filipice la adresa lui. „În plus, am avut și alte plictiseli de tot felul cu compatrioți de-ai noștri, îi scria fratelui său la 6 octombrie 1973. Nu pot să intru în amănunte. Niște interpretări răuvoitoare ale unor declarații cu ani în urmă și care au fost falsificate (subl. aut.) de un ziarist”. Va reveni asupra subiectului și în scrisoarea din 31 octombrie 1973 către fratele din țară, precizând că n-a citit personal atacurile „mi s-a citit la telefon. Ce demență! Am redactat un mic text în franțuzește, ca să clarific lucrurile” (**Scrisori către cei de-acasă**, p. 113-114).

În sfârșit, în scrisoarea din 2 noiembrie 1973, adresată tot lui Relu Cioran, face și precizările așteptate. „Pentru mine, epoca în care scriam **Schimbară** mi se pare incredibil de îndepărtată. Câteodată ajung să mă întreb dacă am scris chiar eu acele divagații, care se tot citează (...) Entuziasmul este o formă de delir. Noi am suferit de boala asta și nimeni nu vrea să creadă că ne-am vindecat” (Ibidem, p. 113).

Ceea ce surprinde în această scrisoare adresată fratelui său este folosirea pluralului în acest proces de vindecare politică, de unde putem trage concluzia că îl includea în această acțiune terapeutică și pe Relu Cioran, deși nu cred că-i cădea tocmai bine însinguratului din

Sibiu. Din interviurile sale publicate în revista *Euphorion* sau în Suplimentul *Cotidianului* (Literatură, Arte și Idei) rezultă că Relu Cioran nu s-a dezis niciodată de idealurile sale juvenile. Când în 1995 a apărut cartea lui Dumitru Panea consacrată fratelui său, cunoscutul fruntaș legionar al Ardealului, dr. Ion Banea, ucis în lagărul de concentrare de la Râmnicu Sărat în 1939, Relu Cioran a consimțit să scrie postfața și să se recunoască în drama celui omagiat „*Drama unei întregi generații*”. Tot în aceste rânduri, postfațatorul compară fenomenul legionar cu mișcarea jansenismului de la Port – Royal, zdrobită, cum se știe, „*de forțele răului*” (Dumitru Banea, **Acuzat, martor, apărător în procesul vieții mele**, Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1005, p. 182).

Problema atacurilor la care era supus din partea fraților săi camarazi politici revin și în alte epistole, adresate prietenilor din țară. „*Ca și tine, îi scria lui Arșavir Acterian la 10 septembrie 1974, mi-am revenit definitiv și de multă vreme din febrele tinereții. În privința asta am avut unele neplăceri destul de serioase din partea unor prieteni (subl. aut.) de altădată – în fine, înțelegi. Când mă gândesc ce rătăcire! Ne prostise un vânt de nebunie. Trebuie să-ți spun că am avut mult de suferit (moralmente, se-nțelege) de pe urma entuziasmului de atunci. Mi se reproșează pretutindeni și de nenumărate ori. Pe de altă parte, sunt de părerea ta, că nu s-ar cuveni în nici un fel să mă prefac detașat și s-o fac pe răspopitul. Toate astea sunt lucruri apuse; atât de apuse, parcă vin din preistorie*” . (**Scrisori către cei de-acasă**, p. 216).

De asta zic și insist: detașarea lui Cioran din febra care i-a marcat tinerețea a fost reală, sinceră și fără rest. Prea era mărturisită unor oameni față de care n-avea nici un sens să joace teatru, să facă figurație, s-o facă pe ipocritul. Și n-avem niciun motiv să credem că un presupus versatilism era o caracteristică a scepticului din Rășinari.

Nu a fost, după câte ne dăm seama, o decizie ușoară, senină și dezinvoltă. Dacă sub aspectul procesării raționale a deciziei de ruptură, lucrurile păreau clare și nu întâmpinau nicio dificultate, în plan afectiv existau, probabil, unele rezerve, reticențe, sfâșieri. Nu predominau în actul luării deciziei, dar îngreunau și tensionau asumarea noilor convingeri democratice.

Când, în 1979, Simion Ghinea Vrancea a ajuns în mansarda scepticului de pe rue de l'Odeon și i-a povestit grozăviile regimului de penitență prin care a trecut din cauza convingerilor legionare, ochii lui Cioran lăcrimau. I-a povestit, bunăoară cum el (Simion Ghinea Vrancea) și Petre Țuțea au fost chemați de directorul închisorii, colonelul Gheorghe Crăciun, pentru a le propune să scrie împotriva „*ereticii Cioran*”, după modelul lansat de D. D. Roșca. Deși nu răspunde direct tematicii din titlul acestui articol, reproducem răspunsurile celor doi deținuți doar așa, pentru frumusețea lor morală și intelectuală. „*Dacă un cretin (aluzie la D. D. Roșca) spune o prostie, nimeni, nici Dumnezeu, nu mă poate obliga să-l iau ca model. Prefer să rămân aici în închisoare, până la adânci bătrânețe, pentru că eu nu am comis infamii, nici măcar când a fost vorba de dușmanii mei, cu atât mai puțin acum, când mi se cere să profanez sfânta prietenie care mă leagă de Cioran*”. Caracter mare, Petre Țuțea nu s-a

dezmințit nici în acele condiții cumplite și-a refuzat ticăloșirea de dragul unor minime facilități.

La fel de ferm a fost și răspunsul lui Simion Ghinea Vrancea. „*Am fost condamnat la temniță grea pe viață. Pedepsa a fost comutată și acum am de ispășit 25 de ani. O să mai pot executa sau nu, e greu de știut. În această situație, aș deveni ridicol dacă m-aș erija în judecătorul cuiva. Ar râde și curcile de mine. Vreți să-l puneți pe rug pe Cioran ca pe Savonarola? Nu vă împiedică nimeni; dețineți puterea absolută și nu mai aveți nevoie de ajutorul nostru*” (Simion Ghinea Vrancea, **Mircea Eliade și Emil Cioran în tinerețe**, Editura Elisavaroș, 1998, p. 161). Cum a reacționat Cioran la auzul acestor gesturi neașteptate de solidarizare din partea conaționalilor săi, aflați deja într-o situație disperată? „*Cioran m-a ascultat tot timpul cu fruntea plecată. Din când în când clătina din cap. Mă așteptam să izbucnească în râs, să se amuze de prostia omenească. Dar când am terminat și și-a ridicat privirea, ochii îi erau umezi*” (Ibidem, p. 161). Mișcarea Legionară a fost, desigur, o problemă de conștiință și de opțiune individuală, dar avea și o componentă emoțională, afectivă, la care Cioran nu putea să rămână totalmente imun, anodin și apatic. Era și el om și, parafrazând un dicton bine cunoscut, nimic din ceea ce este omenesc nu putea să-i fie străin.

Va mai trece printr-o situație asemănătoare atunci când a fost vizitat la Paris de Ion Halmaghi, care i-a reproșat, în cuvinte destul de cătrănite, declarațiile supărătoare la adresa Mișcării Legionare din România și a conducătorului ei. „*Domnule Cioran, i-a zis, vă spun drept că eu n-am dorit să vă deranjez aici, însă am ținut că este obligație morală și n-am acceptat invitația lui Cușă când m-a chemat, am avut o rezistență fiindcă socoteam că datoria mea morală este să vă comunic despre fratele dumneavoastră, care-i Aurel Cioran, cu care eu am fost prieten foarte bun. Am suferit aceeași perioadă de închisoare și în care am trăit și am vrut să vă explic comportamentul lui în închisoare. Cât de vertical a fost, cât a suferit de mult și nu și-a părăsit credința lui, niciodată. A intrat într-un fel, a intrat așa cum a gândit el politic, cum s-a comportat tot timpul: cu rectitudine, cu moralitate față de toată lumea. Și a rămas un exemplu pentru noi toți. Când ne-am întâlnit la Sibiu, odată, a fost mare bucurie. Și am vrut să vin să vă transmit despre fratele dumneavoastră! – și noi îl avem tot ca frate însă de altă linie; să vă transmit atitudinea lui din închisoare, unde a fost Aurel pentru toată lumea și noi ne-am bucurat că ne puteam ține și noi de această linie pe care s-au ținut mulți alții. Și noi n-am capitulat acolo sub nici un fel, în nici un chip și trădarea la noi nu s-a făcut, a rămas aceeași imagine a României, pe care am avut-o totdeauna. Cu toate promisiunile care s-au făcut, că vom intra și șapte metri sub pământ. Am spus: – «Intrăm, dar noi nu cedăm decât după legea noastră!» Și el a fost unul din cei care au condus această linie, în zona în care se găsea el. Și asta am vrut să vă spun, că-i fratele dumneavoastră. Și nu-mi era rușine ci, dimpotrivă, am venit să vă spun că așa cum ne-am lăudat și noi cu dumneavoastră, cu scrisul dumneavoastră, că eram tineri pe vremea aia; poate acum n-am mai face-o, dar atunci*”

am făcut-o, că eram entuziasmați de idealurile noastre” (**Cioran în conștiința contemporanilor săi din exil – crestomație**, Ion Halmagi, Editura Criterion Publishing, București, 2007, pag. 45)

A reacționat în vreun fel Cioran la această lungă și patetică mărturisire a preopinentei sale, cu incursiuni generoase despre comportările fratelui rămas în țară? N-a reacționat, dar neliniștea pe care i-a strecurat-o în suflet nu i-a dat pace multă vreme. A insistat pe lângă Ioan Cușa să-l readucă negreșit în mansarda sa, pentru că are să-i comunice ceva important. Revederea a fost posibilă după vreun an de zile, când Cioran l-a primit total diferit, într-o altă dispoziție și cu altă deschidere colocvială. Nu mai avea chipul marcat de crispă și părea mult mai relaxat. I-a și recunoscut această schimbare de ton și de dispoziție psihică. „Nu știu dacă ai observat că eu am fost foarte încrunțat (la întâlnirea anterioară, ad.n.) și tremuram în mine de tot, și... Acum te-am chemat să-și spun și să te eliberez de orice presiune ai avut, să-și spun tare și sus: El a avut dreptate” (**Emil Cioran în conștiința contemporanilor săi din exil**, pag. 46)

Se referea, desigur, la faptul că fratele său rămăsese statornic în vechile principii, dar trăda și o frământare interioară de care, în sfârșit, se eliberase prin această mărturisire întârziată. De unde se vede că scepticul, ca toți oamenii, vibra și el emoțional, afectiv, temperamental și nu se sfia să-și recunoască propriile sale sfâșieri care-l chinuiau în adânc.

Nu știm cât de mult au contat aceste vibrații ființiale în ansamblul convingerilor sale politice și cât de mult putem credita mărturia singulară a lui Ion Halmagi în ceea ce privește presupusa repliere a scepticului în matca principiilor sale de tinerețe. Mărturia ar trebui coroborată, pentru a fi credibilă, cu alte dovezi care, deocamdată, lipsesc. Peste aparențele unei seninătăți balsamice se simțea clocotul surdinizat al izvoarelor din străfunduri.

Emil Cioran sub furia criticilor de la stânga la dreapta

Cum am mai spus, Cioran n-a fost muștrat numai de la dreapta la stânga, dar și de la stânga la dreapta, de pe pozițiile marxismului în ofensivă. De unde condamnarea de la dreapta își recolta exponenții, cu precădere, din rândurile emigrației românești din Occident, cea de la stânga era lăsată în seama ideologilor din țară, care voiau să-și dovedească atașamentul față de rigorile filosofiei marxiste (devenită oficială prin înalte hotărâri de partid), îndreptându-și atacurile împotriva celor aflați deja în dizgrațiile atotputernicului partid comunist. În ochii regimului din România acelor ani, toți cei care-au ales libertatea și-au emigrat prin Occidentul „*muribund și în putrefacție*” erau din capul locului dușmani declarați ai poporului, trădători și împotriva lor trebuia îndreptată întreaga furie ideologică.

Era și un prilej pentru mulți intelectuali aflați într-o relativă dizgrație a regimului de a-și arăta credința și devoțiunea, de a înlătura bănuielile în privința loialității lor. Într-o vreme când suspiciunea era generală și pericolul epurării (din învățământ, din uniunile de creație, din

Rugul Aprins al Maicii Domnului

academie) plana amenințător peste destinul elitei românești, mulți încercau să intre în grațiile regimului prin acte de bravură, prin atitudini ferme și lipsite de echivoc. Au intrat în această capcană, chiar personalități bine așezate în topul percepției publice în speranța că vor fi considerate cadre de nădejde ale noului regim și va scăpa altfel de amenințări, de persecuții, de tot felul de șicane. D. D. Roșca, Blaga au recurs și la acest mijloc de a evita necazurile cu noua stăpânire, iar Pavel Apostol îi va consacra chiar o carte **Iluzia evadării**, apărută la Editura Științifică în 1958. La fel de sever s-a arătat Henri Wald, care a publicat în **Viața Românească** nr. 5/1957 un cuprinzător articol despre „*Filosofia spaimii și interjecțiile lui Emil Cioran în care nu face nici un fel de economie în folosirea verbelor acide, acrite și abrazive*”.

Integrat în cadrele filosofiei existențialiste, Cioran prelua, chipurile, toată recuzita acestui mod de gândire, din care nu lipseau Neantul, Absurdul, Moartea, Spaima – și le așeza într-o partitură stilistică personală spre deliciul cititorilor. Măcar stilul inconfundabil activat de Cioran era recunoscut ca o calitate a scepticului rășinărean? Nicidecum, „*grija pentru o vorbire frumoasă este apanajul celor care nu pot să se înfunde într-o credință*”. În lipsa unui spirit solid, ei (existențialiștii, ad. n.) se agață de cuvinte – aceste surrogate de realitate, notează Cioran.

Critica făcută de Henri Wald de pe pozițiile materialismului filosofic marxist dă imaginea prăpăstioasă a proletcultismului românesc, instalat nefiresc și cu ajutorul tancurilor sovietice pentru a deturna evoluția normală a țării. Era imediat după ce scepticul și-a publicat **La tentation d'exister** (Gallimard, 1956) în care se găsesc și câteva referințe la adresa țării noastre, și partidul clasei muncitoare era tare indispus de temeritatea pribeagului Cioran la adresa resemnării noastre cronice. Au fost

mobilizate atunci mai multe creioane fidele partidului pentru a da o replică usturătoare celui care a preferat să rătăcească pe malurile Senei în loc să putrezească în lagărele de exterminare din țară. Cu acel prilej a scris Blaga teribila sa filipică **Farsa originalității** pe care n-o luăm în considerație deoarece a apărut după moartea lui și fără consimțământul său.

Nu știm ce urmărea Henri Wald prin această prindere în hora detractorilor lui Cioran, dar articolul dovedește că era bine așezat în dogmele partidului pe care îl servea zgomotos și obedient. „*Spaima burgheziei în fața sfârșitului ei, mai spunea eseistul de la **Viața Românească**, absurditățile provocate de cramponarea burgheziei de istorie și nimicirea burgheziei de către noile forțe sociale au început să fie prezentate drept spaima **Omului** în fașa absurdităților vieții și a neantului dinăuntru și din afara lui*”. Cel puțin finalul articolului este deplin lămuritor în ceea ce privește gradul de obediență al autorului și servilismul față de malefica ideologie comunistă. „*Nu mai e mult până când nici un Cioran nu va mai avea pe cine să tragă pe sfoară. Și atunci ce vor mai face cioranii? (...)*”. „*Nu cred că este departe ziua în care, înaintând spre comunism, vom auzi din urmă niște sunetele sinistre... Nu vor fi altceva decât interjecțiile nestilizate, sub formă brută, ale ultimilor ciorani*”.

Ulterior, știm că Henri Wald va aborda total diferit conceptele filosofiei existențialiste. Paginile sale despre Neant sau despre Negație confirmă în bună măsură avertismentele lui Cioran. „*Cea mai strălucită filozofie a negativității, după **Eclesiastul**, spune Henri Wald într-un articol publicat în nr. 433 din 1 septembrie 1998 al suplimentului **Adevărul literar și artistic**, poate fi culeasă din miile de aforisme răspândite de Cioran în numeroasele sale cărți. În concepția lui, dincolo de orice logică și ontologie, lumea aceasta este exclusiv negativă, nu e flancată nici de paradis, nici de neant, iar dacă ar exista un Dumnezeu, El ar fi Diavolul. Viața noastră nu este decât un capriciu nefericit al existenței, ea nu este non-existentă, ci existență negativă, care nu neagă decât năzuințele noastre imposibile și de care ne ajută să ne dăm seama*” (...). Trebuie păstrată, mai spunea fostul ideolog al comunismului românesc, în încheierea articolului, aceeași distanță și față de optimismul necritic al lui Leibniz și față de pesimismul hiper critic al lui Cioran. Este adevărat că efemeritatea nu ne îngăduie să facem orice, dar ne permite să facem din ce în ce mai mult: nu totul, dar nici nimic. Menirea omului este să creeze neconținut și să dea astfel un sens, fie și vremelnic, lumii noastre lipsite de sens. Lumea aceasta nu e făcută pe măsura omului, dar, încetul cu încetul, omul o poate face pe măsura lui. Cu condiția ca stăpânirea naturii să rămână permanent sub controlul critic al stăpânirii de sine. (Henri Wald, articolul **Rostul și iluziile negației** în suplimentul **Adevărul literar și artistic** nr. 433 din 1 septembrie 1998).

Se vede bine că atunci când nu mai răspundea unor comenzi de partid, Henri Wald putea aborda și o altă înțelegere a aforismelor lui Cioran. Nu spun că ideile scepticului reclamă o poziționare exclusiv partizanală, spun doar că ele trebuie tratate cu mijloace filosofice și nu prin dispoziția de partid, care n-are nimic comun cu mirarea filosofică sau cu fascinanta lume platonică a ideilor pure.

Nici critica literară n-a rămas indiferentă la apelisurile lui Cioran. Revendicat deopotrivă de filozofie și literatură, Cioran se afla în egală măsură adjudecat de lumea gânditorilor și a criticii literare – fiecare explorându-l dintr-o perspectivă proprie pentru a ajunge la concluzii asemănătoare – cele stabilite de partid. Și unii și alții îl considerau un exponent al capitalismului în tombaj; dominat de misticism și tendințe iraționaliste. Cel mai adesea era încadrat în diagrama existențialismului – fapt subliniat apăsător de mulți cercetători ai operei sale. Poate cuvântul „cercetător” nu cade tocmai bine aici. Cele mai multe poziționări nu se decontau dintr-o studiere onestă și lipsită de prejudecăți a operei lui Cioran, ci mai mult dintr-o sarcină de partid ce nu putea fi refuzată sau tratată oscilant, fără conștiință partinică și fără fermitate ideologică. Dacă în regimurile libere fiecare personalitate mai accentuată cărașește cu sine șansa propriei sale afirmări spirituale, în cele de dictatură fiecare cetățean poartă povara culpabilității potențiale, a unor „*vin*” inventate sau improvizate după capriciile partidului discreționar, dornic să umple lagărele de exterminare cu cât mai multă lume „*vinovată*” doar pentru calitatea lor morală și intelectuală. Era în practica partidului de a vedea în orice intelectual un disident posibil. Mai marii partidului comunist chiar credeau că liniștea guvernării este direct proporțională cu numărul celor întemnițați în pușcăriile comuniste. Regimul comunist nu avea trebuință de elită intelectuală și politică, provenită din perioada interbelică. Cine nu avea origine muncitorească și nu purta obișnuita șapcă proletară, nu avea nicio șansă de a fi selectat și promovat în structurile noului regim. Scara de valori era răsturnată, cei din urmă deveniseră cei dintâi, iar cei ce se aflaseră cândva în frunte și lucraseră la prestigiul spiritualității românești erau trimiși direct în pântecul nesățiosului Gulag comunist.

Cu eticheta de transfug, de „*fost legionar*”, de trăirist și de alumn al lui Nae Ionescu, Cioran nu avea nicio perspectivă de a fi recuperat și redat culturii românești din care descinsese. Nici România, e drept, nu mai era cea din perioada interbelică, ci una marxizată, lumpenizată, activată de culturnici noi, devotați noilor realități politice. După ce Lucrețiu Pătrășcanu a înghețat cercetarea filosofiei românești prin înrămarea fiecărui gânditor într-un cadru virusat și culpabil, le-a fost greu cercetătorilor să se descotorosească de clișeele adoptate de partid, să le neutralizeze și să caute alte cadre de referință. Evident că până când cercetarea se va elibera de aceste parti-pris-uri impuse de Lucrețiu Pătrășcanu de la înălțimea funcției sale în partidul comunist, filosofia românească, dar și critica literară s-au arătat foarte harnice în denunțarea lui Cioran ca exponent al extremismului de dreapta, ca mistic și iraționalist. Cele mai multe atitudini de acest fel au fost adunate de Marin Diaconu în antologia **Pro și contra Emil Cioran** (Editura Humanitas, București, 1998), dar sunt și poziționări care i-au scăpat reputatului editor. Am în vedere articolul lui M. Petroveanu din **Gazeta literară** din 27 august, 1957 în care Cioran este tratat cu toată menajeria ideologică a epocii. Ulterior, desigur, în paralel cu creșterea notorietății sale în Occident și critica literară de la noi și-a mai nuanțat tonul și accentele sentențioase. Nu se mai trecea cu fierul încins peste cutele istoriei.